

Stallet

Kvinnors och mäns upplevelse av en genuskodad miljö

Harriet Wetterskog

ETN K01-Ht 2013

Institutionen för kulturvetenskaper

Avdelningen för Etnologi med Folklivsarkivet

Lunds universitet

Handledare: Gabriella Nilsson

Abstract

Ridsporten är idag en av de få sporter där män och kvinnor, unga och gamla tävlar tillsammans på lika villkor. Den är i denna mening att betrakta som jämställd. Detta till trots är den starkt kvinnodominerad, då sporten har flest kvinnliga utövare. Den starka kvinnodominansen har lett till att ridsporten ofta förknippas med ett kvinnligt genus, vilket innebär att den har blivit kvinnligt genuskodad.

I den här studien har jag genom intervjuer med män och kvinnor aktiva i ridsporten och som dagligen vistas i en stallmiljö, skapat ett etnografiskt material som ligger till grund för analysen i den här uppsatsen. Syftet med uppsatsen är att från ett genusperspektiv studera hur hästägarna förstår och förhåller sig till den genuskodade stallmiljön och den kvinnodominerade ridsporten. Hur upplever de ridning och stallsysslor i relation till allmänna föreställningar om könsroller och genuskodade egenskaper? Vilken funktion får ridning och stallsysslor i skapandet av genus? Hur ser de på och förhåller sig till ett stereotypt ord som ”hästtjej”? En viktig kompletterande frågeställning är att undersöka vad som värderas högt och genererar status i stallmiljön och om ridning och hästskötsel kan knytas till ett brytande av genusnormer? Som stöd för mina analyser kommer jag använda mig av Ervin Goffmans dramaturgiska begrepp, Beverly Skeggs respektabilitetsteori samt Judith Butlers teorier kring kön och genus.

Resultatet visar att stallet blir en fredad zon för avkoppling men också en plats där varken kön eller utseende förefaller ha någon betydelse. I stallmiljön behöver man därför inte förhålla sig till den heteronormativa uppdelning där mannen är normen som normalt råder, och kvinnorna utvecklar egenskaper som annars är förbehållna det manliga könet. Kunskapen är den mest statusgrundande faktorn, vilken i kombination med respekten till hästen är den största tillgången i stallet.

Innehållsförteckning

1. Inledning	s.4
1.1. Bakgrund	s.4
1.2. Tidigare forskning	s.6
1.3. Syfte	s.7
1.4. Material och metod	s.7
1.5. Teoretiska perspektiv	s.9
1.6. Disposition	s.11
2. Stallet, en avkopplande frizon	s.12
2.1 Rutinmässiga roller	s.12
2.2 En könsneutral zon	s.14
2.3 En utvecklande miljö	s.15
2.4 Intrycksstyrt utseende	s.16
3. Kunskap	s.19
4. Hästtjejer	s.23
4.1. Motstridig term	s.24
4.2 Ett tidskrävande intresse	s.27
5. Sammanfattning och slutsats	s.29
6. Käll- och litteraturförteckning	s.31

1. Inledning

Jag är aktiv ryttare och hästägare sedan 17 år tillbaka som dagligen vistas i stallet hos min häst. Under årens lopp har jag ofta reflekterat över hur ridsporten framställs, trots att verkligheten ser helt annorlunda ut. Att hålla på med hästar innebär inte bara ett stort ansvar utan är också ytterst fysiskt och tidskrävande, något som de flesta aktiva inom sporten kan skriva under på. Trots detta är den allmänna bilden av ridsport den motsatta och det är främst kvinnliga och omvårdande egenskaper som lyfts fram (Hedenborg, 2009:34). Då dominansen av kvinnor är stor inom ridsporten framställs den ofta genom en feminiserad gullighet (Andersson och Radovic, 2011). Hästtjejer förknippas med tjejer i de yngre tonåren och framställs ofta genom en felaktig bild baserad på fördomar och klichéer, skapade utifrån media och flickboksideal (Forsberg, 2007). Ny forskning inom området visar på att stallmiljöer fostrar unga tjejer till att bli handlingskraftiga ledare. Kontakten med hästarna och vistelsen i en stallmiljö kräver en stark ledarroll och förstärker egenskaper som handlingskraftighet och ansvarstagande, egenskaper som inte annars passar in i den traditionella kvinnorollen (Forsberg, 2007). Medias bild, fördomar och aktuell forskning står således i stark kontrast till varandra.

1.1 Bakgrund

Över en halv miljon människor i Sverige rider regelbundet för motion och tävling (Centrum för idrottsforskning, 2011) och ridsporten är idag en av de få sporter där män, kvinnor, gamla och unga tävlar tillsammans på lika villkor. Ridsporten är i denna mening att betrakta som jämställd, detta till trots är den starkt kvinnodominerad. 2011 var antalet medlemmar i Svenska Ridsportförbundet fördelat på 84 % kvinnor och 16 % män. (Centrum för idrottsforskning, 2011).

Hästen har dock historiskt sett varit mannens domän och en symbol för manlighet och status. Kungar och furstar har gärna avbildats sittandes till häst, vilket ansågs vara ett tecken på styrka och mod (Magnusson, Malin, 2014), egenskaper som kopplas ihop med manlighet (Hirdman, 2003). Hästen har också varit ett arbetsredskap i jordbruket och i det militära, miljöer som historiskt har dominerats av män och där hästarna vanligtvis var männens ansvar (Berglund, 2006:46). I takt med att hästens roll inom jordbruk och militär fasades ut för att ersättas av fordon ändrades detta. Under 1940- talet började hästen fasas ut

ur armén då användningen av motorfordon började användas i en allt större omfattning (Ridsportförbundet, 2013). För att ändå kunna behålla hästarna i fredstid till arméns förfogande i händelse av en oljekris, började man efter en statlig utredning hyra ut arméns hästar till ridskolor (Hedenborg, 2008:20). Ridfrämjandet bildades 1948 och fick både statligt och kommunalt stöd för att göra ridsporten till en folksport, eftersom den ansågs vara en god motionsform (Hallén, 2011:21). Särskilda rabattbiljetter till ridskolorna delades ut av staten till barn och ungdomar för att gynna friluftsliv, sport, men också fysisk fostran och ridskolorna subventionerades med billiga lån till uppförandet av ridhus (Hallén, 2011:22). Ridning blev således genom statliga medel en fritidssysselsättning för samtliga samhällsklasser efter att tidigare enbart varit tillgänglig för adel och överklass eftersom det var dyrt att hålla en häst enbart för nöjes skull (Hedenborg, 2009).

Ridskolorna har sedan sin utbredning i slutet av 1960- talet varit en sport som nästan uteslutande domineras av kvinnor och likaså arbetet kring hästarna. Denna kvinnodominans gäller dock inte för alla inriktningar av sporten, då till exempel travsporten har flest manliga utövare (Berglund, 2006). Dominansen gäller inte heller sporten på elitnivå, speciellt inte inom hoppningen där balansen mellan könen är mer jämlik (Forsberg, 2007:9).

Hästens koppling till ett särskilt genus har i Sverige under det senaste århundradet växlat från att vara manligt till att bli kvinnligt (Greiff/Hedenborg, 2007). Detta fenomen innebär att ridsporten i Sverige har gått från att vara en mansdominerad militär överklassport, till att bli kvinnligt genuskodad (Hedenborg, 2009). En möjlig förklaring till detta skulle kunna vara att eftersom ridning på ridskolor sammankopplades med omvårdande egenskaper, något som i sin tur kopplas till kvinnliga egenskaper, gjorde att fler kvinnor sökte sig dit (Hedenborg, 2009:34). Att ridsporten är kvinnligt genuskodad och således kategoriseras som en tjejsport medför också att färre män dras till sporten, ett problem som det svenska ridsportförbundet arbetar aktivt för att komma till rätta med (Svenska ridsportförbundet, 2013).

Historikern Yvonne Hirdman menar att i vårt samhälle är manliga och kvinnliga egenskaper hierarkiskt ordnade i förhållande till varandra. Den här hierarkiska uppdelningen av könen innebär att mannen ses som normen i samhället och manliga egenskaper värderas högre än kvinnliga. Kvinnan ses som avvikande och underställd och detta är en struktur som vi fostras in ifrån födseln och som bibehålls av samhällets uppbyggnad (Hirdman, 2003).

Eftersom kvinnans egenskaper står lägre i kurs och ridsporten är kvinnligt genuskodad nedvärderas i sin tur ridsporten och att syssla med hästar.

1.2 Tidigare forskning

Svensk forskning kring hästar och ridsport med en kvalitativ ansats är någonting som saknas i stor utsträckning. Ett betydande undantag utgörs av Sara Berglunds, *Vägen till vinnarcirkeln* (2006) där hon studerat travsporten och människorna kring den ur ett etnologiskt perspektiv. Berglund undersöker hur travhästen formas utifrån föreställningar, förväntningar och det krav som sporten ställer på den.

Den forskare som fått störst genomslag för forskningsläget inom ridsportfältet är Lena Forsbergs licentiatuppsats, *Att utveckla handlingskraft: om flickors identitetsskapande processer* som utkom 2007. Forsberg är beteendeforskare och har under tre år följt unga flickor på en ridskola för att se hur de påverkas, och påverkas av miljön. Tonvikten i avhandlingen ligger på genus och hur det skapas genom aktiviteter och handlingar, vilka uttrycks i språk, regler och symboler (Forsberg, 2007:4). Med sin forskning visar Forsberg att i stallet tränas unga kvinnor till mod och handlingskraft och att stallet är en utmärkt skola för ledarskap.

En annan betydelsefull forskare inom ridsporten är Susanna Hedenborg, professor i idrottsvetenskap vid Malmö högskola. Hon har skrivit om trav- och galoppsportens utveckling i *Arbete på stallbacken: Nittonhundralets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv* (2008) där hon följt hur utvecklingen av hur arbetet kring hästen förändrats det senaste århundradet, sett ur ett genusperspektiv. Tillsammans med historikern Mats Greiff har hon skrivit *I sulky och sadel, trav och galoppsportens 1900-tals historia* (Greiff/Hedenborg, 2007), där trav- och galoppsporten studeras ur ett flervetenskapligt perspektiv. Hedenborg är också författare till ett flertal artiklar bland annat, *Folkhemshästen – mellan stat, marknad och ideell sektor* (2009), där hon redogör för ridsportens utveckling genom sociala, ekonomiska, och politiska förändringar.

Marie Nordberg är etnolog och forskar kring män och skapandet av maskulinitet. Hennes doktorsavhandling *Jämställdhetens spjutspets? - manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet* (Nordberg, 2005) fokuserar på görandet av kön i olika genuskodade miljöer. Nordberg har undersökt manliga arbetstagares position och situation i tre kvinnligt kodade yrken, frisör, förskolepersonal.

Som det framgår ovan har tidigare forskning kring hästar och ridsport fokuserat på andra områden såsom unga tjejer, ridskolor eller travsporten. Det saknas en kvalitativ studie som inriktar sig på vuxna människor i stallmiljön, där fokus ligger på både mäns och kvinnors upplevelse av den kvinnligt genuskodade stallmiljön. Därför är det något jag har för avsikt att studera i den här uppsatsen.

1.3 Syfte

Den här uppsatsen undersöker en stallmiljö där vuxna kvinnor och män dagligen vistas för att sköta om och rida sina hästar. Syftet är att från ett genusperspektiv studera hur hästägarna förstår och förhåller sig till den genuskodade stallmiljön och den kvinnodominerade ridsporten. Hur upplever de ridning och stallsysslor i relation till allmänna föreställningar om könsroller och genuskodade egenskaper? Vilken funktion får ridning och stallsysslor i skapandet av genus? Hur ser de på och förhåller sig till ett stereotypt ord som "hästtjej"? En viktig kompletterande frågeställning är att undersöka vad som värderas högt och genererar status i stallmiljön och om ridning och hästskötsel kan knytas till ett brytande av genusnormer?

1.4 Material och metod

För att skapa ett kvalitativt etnografiskt material som ligger till grund för den här uppsatsen har jag genomfört fem intervjuer med fem olika informanter. Anledningen till att jag har valt att göra just fem stycken är för att jag ansåg det vara rimligt i relation till studiens omfattning.

Informanterna består av tre kvinnor och två män och är i ett åldersspann mellan 28 och 51 år. Gemensamt för dem är att de är, eller har varit uppstallade med sina hästar i samma inackorderingsstall. Inför intervjuerna har jag informerat alla informanter om hur materialet kommer att användas och arkiveras. De har också getts en kortare presentation kring vad studien går ut på men dock inte i detalj då jag misstänkt att det skulle kunna leda till vinklade svar från deras sida, vilket i sin tur hade påverkat det insamlade materialet. De intervjuer som har ingått i studien har spelats in och transkriberas för att sedan arkiveras på Folklivsarkivet i Lund. Samtliga informanter har anonymiserats med fingerade namn. Trots detta kommer informanterna att kunna känna igen sig själva och varandra, något som inte går

att undvika då de känner varandra väl. Jag vill påpeka att det är min egen tolkning av informanternas svar som jag redovisar i analysen i denna uppsats.

Anders är 51 år och har ridit sedan barnsben och har ett förflutet som unghästutbildare och tävlingsryttare. Idag jobbar han inte längre med hästar utan har ridningen som en fritidssysselsättning. Karin är 28 år och hyr ut boxplatser på sin gård där hon har två egna hästar. Hon föder upp hästar i mindre skala och är själv aktiv tävlingsryttare. Sandra är precis som Karin 28 år och har varit hästägare sedan tonåren och precis skaffat en ny häst som hon tävlar i både dressyr och hoppning med. Tove är 30 år gammal och köpte sin första häst för några år sedan efter att ha varit medryttare i flera år. Hon tycker om att rida ut i skogen med sin häst men tränar också aktivt och tävlar ibland. Erik 38, är nybliven hästägare och delar hästen med sin sambo. Han har börjat rida i vuxen ålder och innan dess hade hans kontakt med hästar varit nästan obefintlig. Erik tävlar inte själv men tränar regelbundet med sin häst. Stallet som är föremål för studien inrymmer nio boxplatser, varav två förfogas av stallägarens egna hästar och resten hyrs ut till inackorderingar. Till stallet hör även en ridbana, beteshagar, utrymmen för foderförvaring samt sadelkammare. Ett privat ridhus finns på gångavstånd som kan utnyttjas mot avgift.

Intervjuerna har varit cirka en timma långa och jag har utgått från en frågelista där vi diskuterat teman kring deras upplevelse av stallmiljön och termen hästtjejer. Inför dessa intervjuer inspirerades jag av etnologen Lynn Åkessons text, *Låt bandet löpa och tungan gå* (1993), där hon poängterar att det inte är vad som egentligen sägs som är det viktiga utan att låta informanterna prata på (Åkesson 1993:47). När informanterna berättar fritt utifrån sina egna erfarenheter och upplevelser i en intervju skapas ett material som inte blir lika tillrättalagt som det kan bli om man skulle använda sig av ett frågeformulär där informanterna skulle skriva ner sitt svar (Berglund, 2006).

Etnologen Oscar Pripp betonar vikten av att i en intervjusituation hela tiden vara reflexiv och tänka på hur ens egen närvaro påverkar i intervjusituationen (Pripp, 1999), men Berglund påpekar att den här reflexiviteten får betydelse även under själva analysen av materialet (Berglund, 2006). I den här studien har det varit av särskild vikt att reflektera över hur min egen införståddhet och kännedom om stallet påverkar informanternas svar. I rollen som intervjuare har jag därför hela tiden haft i åtanke hur deras svar och åsikter påverkas av min egen roll. Det går dock inte att bortse från mitt eget intresse och min kunskap i sporten, men detta kan också göra att jag har lättare att tränga djupare in i ämnet på kortare tid. Att

vara väl insatt i den miljö som skall studeras ger mig fördelar, men ställer också krav på att jag kan kliva ut och se på miljön med andra ögon vilket etnologen Sara Berglund poängterar. Berglund beskriver hur det för henne med tidigare erfarenhet av ridsporten var viktigt att ta ett steg bakåt i sitt möte med travmiljön som forskare, för att kunna se miljön med andra ögon (Berglund, 2006). På ett likande sätt har jag försökt förhålla mig i min studie genom att genomföra några av intervjuerna i en helt annan miljö än den som ska studeras, vilket inte bara skapar distans till ämnet för mig utan även för informanterna. Genom att använda mig av teorier kan jag också få helt andra och nya infallsvinklar till mitt ämne, som annars inte blivit synliga för mig.

1.5 Teoretiska perspektiv

Jag har i denna uppsats använt mig att tre olika teoretiska perspektiv för att förstå, och tolka mitt insamlade material. Avsikten med att använda teorierna är att göra så att det för mig välbekanta ämnet framträder i ett nytt ljus.

Erving Goffman är en amerikansk professor i antropologi och sociologi som under sin karriär studerat och analyserat den sociala interaktionen mellan människor. I *Jaget och maskerna* som utkom 1959 presenterar han sin dramaturgiska teori, där han använder sig av metaforer från teatervärlden för att analysera interaktionen mellan människor. Enligt Goffman kan samhället liknas vid en teaterscen, och han menar att vi alla tar på oss olika roller då vi uppträder på olika scener (Goffman, 1999). Goffman menar att vi alla agerar som aktörer mot en publik och dessa roller är inte något som vi bara kan kliva ur, utan de intryck vi sänder ut med rollen blir vår personlighet. Begreppen blir analysredskap för att förstå vardagliga situationer. Att tillämpa Goffmans teorier innebär att jag kan förstå varför man i en stallmiljö antar olika roller, hur de påverkar en och ändras när informanterna flyttas mellan olika miljöer men också hur informanternas handlande kan skapa en roll. Goffman är i grunden sociolog, något som han har gemensamt med Beverly Skeggs, vars teorier jag även valt att tillämpa i denna studie.

Beverly Skeggs är en brittisk professor i sociologi och utkom 1997 med boken *Att bli respektabel- konstruktioner av klass och kön* vilken bygger på en etnografisk studie av engelska kvinnor ur arbetarklassen. I denna bok redogör hon för sin teori kring klass och att ens självbild inte enbart skapas av en själv inifrån, utan också handlar om vilket värde du ges

av andra. Vilken klass man tillhör är beroende av vilken form av respektabilitet man tillskrivs. Respektabilitet är enligt Skeggs något som påverkar vårt sätt att agera, hur vi talar, vem vi talar med och hur vi gör det. De som inte anses vara respektabla är oftast de som påverkas mest av respektabiliteten. Respektabiliteten byggs upp genom ett införskaffande av kapital. Detta kapital kan vara kulturellt men det är först när kapitalet vinner legitimitet som det omformas till ett symboliskt kapital vilket är det som skapar makt (Skeggs, 2001). Skeggs bygger sina teorier på den franske sociologen Pierre Bourdieus teoretiska ramverk kring kapital (Skeggs, 2001). För att förstå vad det är som skapar makt i en stallmiljö och hur det påverkar människorna i den har jag valt att använda mig av Skeggs teorier kring respektabilitet. Beverly Skeggs är en feministisk teoretiker precis som Judith Butler vars teorier jag valt att tillämpa då den här studien behandlar frågor kring genus och görandet av kön.

Judith Butler är en amerikansk professor i retorik och litteraturvetenskap och omtalas som vår tids största genusforskare. Hon vill med sina teorier ifrågasätta vårt samhälle som ses genom vad hon kallar den heterosexuella matrisen, ett synsätt där heterosexualitet är normen och man och kvinna ställs mot varandra, något som enligt henne är begränsande och tvingande (Butler, 2005). Judith Butler har blivit mest känd för sin performavitetsteori där hon menar att man inte föds till ett kön utan detta är socialt konstruerat, ett så kallat genus. Genus är enligt Butler således att betrakta som en social kategori, påtvingad en könad kropp. Könstillhörigheten är något hon menar endast finns genom repetitiva och konstituerade handlingar (Butler, 2005). Det är hur vi beter och yttrar oss som upprätthåller föreställningar kring kön, som till exempel att som kvinna tala gå med svängande höfter eller sitta med benen ihop. Vår identitet som man eller kvinna skapas således performativt av de handlingar vi utför (Butler, 2005:9). Genom att använda mig av Judith Butlers teorier kommer jag kunna analysera mitt material ur ett könsperspektiv. Hennes teorier kan hjälpa mig att visa hur kön och genus organiseras, vilket leder till att vissa egenskaper ibland privilegieras och upplevs som normala, men i andra fall blir avvikande och onormala.

1.6 Disposition

De tre teman som framträdde tydligt under studien är också de tre avsnitt som uppsatsen delats in i. I det första avsnittet som jag valt att kalla Stallet, en avkopplande frizon, beskriver jag stallmiljön så som informanterna förmedlar den. Jag gör en här en analys utifrån Erving Goffmans dramaturgiska teori där han ser samhället som ett skådespel med olika aktörer och scener. I det andra avsnittet, Kunskap tittar jag närmre på kunskapen som den avgörande maktfaktorn i stallet och analyserar den med hjälp av Beverly Skeggs teorier om respektabilitet. I det tredje och sista avsnittet Hästtjejer, belyser jag termen hästtjejer och gör en analys med utgångspunkt i Judith Butlers teorier. Informanterna berättar här om hur de uppfattar termen, och om hur miljön de vistas i påverkar dem, men också hur de som hästtjejer blir placerade i ett fack med omvärldens förutfattade meningar skapade av media och folk utanför ridsporten. Att omvärldens syn på hur termen uppfattas av kvinnor och män skiljer sig från hur hästtjejerna själva uppfattar den samt hur de kvinnor och män som vistas i en stallmiljö påverkas och vad tar de med sig av den därifrån är något som tas upp i den sista delen av avsnittet. Uppsatsen avslutas sedan med en sammanfattning av dessa tre ämnen.

2. Stallet, en avkopplande frizon

Stallet är hästens hem och som i fallet för informanterna i den här studien också en plats där informanterna tillsammans med andra hästägare hyr en boxplats och andra tjänster som fodring, utsläpp åt sina hästar. Hästen är ett djur som kräver konstant omvårdnad vilket gör att hästägare har ett stort ansvar. Att ha en egen häst innebär därför att vara engagerad i en sport som inte bara kräver en daglig insats, utan tar mycket tid i anspråk utöver själva ridningen. Därför blir stallet en betydelsefull del av informanternas liv och en plats där de tillbringar så mycket tid att det kan liknas vid ett andra hem. Stallplats är således något som väljs med stor omsorg och valet av denna görs utifrån de krav som hästägaren har på uppställningen i form av service, pris och egna åtaganden bland annat.

I stallhyran som avser in- och utsläpp av hästarna två gånger om dagen samt fyra fodringar ingår också stråfoder. Inköp av kraftfoder ansvarar informanterna själva för och ingår inte i hyran. Till informanternas åtaganden hör att varje dag väga och mäta upp foder till sin häst, vilket sedan packas och placeras i foderkammaren. En av informanterna har valt att sköta mockningen till sin häst själv, något som annars också ingår i stallhyran. Vid händelse av större arbetsinsatser, som till exempel vid intag av hö hjälps informanterna åt med detta. Övriga mindre sysslor som att rensa brunnen, städa sadelkammaren eller att skotta ridbanan sköts av informanterna själva efter ett schema. Informanterna ansvarar för sin egen häst och utrustning men även för att hålla rent och snyggt i stallet och på gårdsplanen. Något som innebär att förutom själva ridningen går det åt mycket tid till sysslor som att rykta sin häst, tvätta, städa och göra rent hästens och ryttarens utrustning.

2.1 Rutinmässiga roller

Samtliga informanter beskriver stallet som en avkopplande plats, detta trots att hästens skötsel kräver mycket tid och arbete.

Jag brukar alltid framhålla att hästlivet är väldigt mycket terapi för mig, det insåg jag ganska tidigt. Det hade ju en väldigt bra effekt på stress och andra problem.

(Erik, 38)

Erik berättar här hur han snabbt som nybliven hästägare insåg vilken terapeutisk och avstressande verkan stallmiljön har på honom och hur den påverkar hans sinnesstämning, något som även bekräftas av alla de andra informanterna. De bekymmer och problem som

finns i ens vardag försvinner nästan direkt när informanterna kommer till stallet. Stallmiljön upplevs som en egen liten värld där livet utanför glöms bort eftersom ens totala fokus ligger på hästen och de åtaganden man har i stallet när man vistas där.

Jag går in i en bubbla som är så total avslappning när jag åker till stallet. Om man behöver släppa plugg, eller något är stökigt i privatlivet eller jobb så kan man bara gå in och slappna av fullständigt för man vet precis vad som gäller, det är som en trygg zon.

(Tove, 30)

Som Tove beskriver ovan går hon in i en bubbla av avslappning under vistelsen i stallet. Hon skildrar också hur hon kan slappna av fullständigt eftersom hon vet ”precis vad som gäller” när hon kommer dit. Med detta menar hon de sysslor som hon dagligen utför när hon är i stallet. För även om det som informanterna beskriver som en avkoppling, är det avkoppling genom förutbestämda sysslor och genom att hela tiden uträtta något. I stallet sitter informanterna inte still utan är i ständig rörelse, de dagliga rutinerna skall genomföras varje gång de är där och således handlar det mer om en psykisk än en fysisk avkoppling. Dessa dagliga rutiner är en stor del av hästägandet och vistelsen i en stallmiljö och varje hästägare har sina egna rutiner kring ridningen och skötseln av hästen.

Studien visar på att det ska mycket till för att man inte ska åka till stallet, sjukdom eller andra hinder gör inte att man avviker i första taget även om det händer och finns möjlighet att få hjälp med mockning eller andra stallsysslor av någon stallkamrat.

Man försöker ju verkligen lösa det, jag har ju kommit dit i kostym och så någon gång, men det funkar ju. Det är ju bara att byta om skorna och packa hö, det fixar man ju nästan alltid på något sätt.

(Erik, 38)

Att packa hö som informanten nämner i citatet ovan är en av de dagliga sysslor som måste utföras eftersom det ingår i varje hästägares ansvar att fylla påsar med hö åt sin häst. Höpåsar packas och vägs för att sedan placeras utanför hästens box för att underlätta för stallägaren vid utfodringarna. Att packa höpåsar skapar en rofylld rutin som de därför ogärna hoppar över. Som en av informanterna uttrycker det så ska de nästan vara döende för att inte åka till stallet. Detta trots att rutinerna många gånger är fysiskt krävande.

De rutinmässiga sysslor som informanterna utför i stallet kan med utgångspunkt i Goffmans teoretiska begrepp beskrivas som en roll, något som görs genom ett i förväg bestämt handlingsmönster. Syftet med rollen blir således att upprätthålla ett bestämt intryck

och rutinerna, eller intrycken blir då det som skapar lugn och avkoppling. Detta eftersom de är förutbestämda och ständigt återkommande.

Informanterna berättar också att en anledning till att stallet blir en avkoppling är för att hästar är flyktdjur och deras sinnesstämning lätt påverkas negativt av stress. Om informanterna är stressade påverkar detta hästarna, vilket innebär att de i stallet tvingas ta det lugnt. Stallet blir därför en miljö där uppmuntras att slå ner på tempot eftersom det inte bara påverkar dem själva, utan också i förlängningen hästen. Detta innebär att även här skapas det en roll vilken informanterna spelar för att inte påverka djuren negativt. För att rollen ska spelas på ett trovärdigt sätt innebär det att informanten tvingas dölja de handlingar som inte är önskvärda för just den rollen. Detta skapar ett gemensamt framträdande tillsammans kring hästarna hos informanterna eftersom det är något som påverkar de andra aktörerna i stallmiljön.

2.2 En könsneutral zon

Att stallet och ridsporten är en plats som är starkt kvinnodominerad är informanterna väl medvetna om och på frågan om de reflekterar över den kvinnliga dominansen, eller sitt eget kön i en sådan miljö svarar Sandra såhär:

Nej jag tänker faktiskt sällan på det. Man kan bli varse om det ibland när folk utanför ridsporten frågar om det.

(Sandra, 28)

Sandra precis som några av de andra informanterna säger att det är först när folk utifrån påpekar det som informanterna gör en reflektion över den ojämna fördelningen mellan könen i dessa miljöer. Könstillhörigheten är inte något som de tänker på när de väl är inne i miljön och håller på med hästarna eftersom fokus ligger på dem. Inte heller kan någon av informanterna se att de har någon fördel av att tillhöra antingen det ena eller det andra könet när de befinner sig i stallet och miljön kring hästarna. Det finns inte något i deras berättelser som stödjer att det faktiskt skulle kunna vara så heller.

Detta innebär att den uppdelning av könen där man och kvinna tillhör antingen den ena eller den andra gruppen inte blir lika tydlig i stallmiljön, vilket gör den till en plats där den heteronormativa genusordningen inte är lika framträdande. Inte heller ålder eller yttre attribut får samma innebörd. I stallet handlar allt istället om hästarna och det som kretsar kring dem. Detta innebär att den ordning som råder mellan könen i det övriga samhället tonas

ner, vilket förmodligen påverkar de kvinnliga informanterna på olika sätt och gör att de bland annat vågar och kan ta mer plats. Att det inte är fler killar som håller på med hästar anser informanterna vara synd och tror att kvinnodominansen och att ridsporten är förknippad med tjejer är en stor bidragande faktor till att killar tar avstånd från den.

2.3 En utvecklande miljö

Att stallmiljön påverkar och formar informanterna är de alla överens om. De upplever att de har utvecklat eller förstärkt vissa egenskaper hos sig själva. Stallet och kontakten med hästarna har också gjort att de vågar mer och utmanar sig själva i allt större utsträckning.

Men alltså folk lever om och säger att det är läskigt att köra bil när det är mörkt, då blir man såhär mm, det är läskigt att backa när det är mörkt på en isig gata och ha en osäkrad hästlast därbak. Jag tror att det har påverkat mig att jag vågar göra sådant som inte är helt säkert

(Tove, 30)

Här berättar informanten om hur hon fått ett annat perspektiv på bilkörning efter att hon kört mycket med hästtransport, något som påverkar henne att i vardagen utmana sig själv i en allt större utsträckning. Stallmiljön genomsyras av en mentalitet där det inte lönar sig att ge upp, utan det är bara försöka igen om man misslyckas eller inte vågar. Informanterna berättar också att det inte heller går att fuska med något eftersom det är de själva som drabbas i slutändan.

Att slarvar man med sitt träningsliksom så kommer det gå sönder, det kommer bara tillbaka till en, det är liksom lite samma, värmer man inte upp ordentligt så blir det ingen bra ridtur, är man lite mjukig när man flyttar runt sin häst på gången då blir man inte så långvarig för man kommer få en skada förr eller senare för att hästen tar överhand.

(Tove, 30)

Det blir som informanten ovan beskriver inte lönt att göra saker halvdant eller inte alls, eftersom det är man själv som drabbas i. Att inte vara konsekvent och tydlig i kommunikationen med hästen leder i förlängningen till att informanten blir skadad. Flera informanter påtalar också att de egenskaper de har utvecklat, eller som förstärkts i stallmiljön, gynnar dem i deras yrkesliv.

Att vara en ledare, det har jag ju utvecklat inom hästeriet ju och det har jag jättemycket glädje av i mitt jobb som lärare.

(Anders, 51)

En av de mest framträdande är ledaregenskaperna, vilket Anders här berättar om. Dessa egenskaper som informanterna tar till sig och använder, inte bara i yrkeslivet utan även i det privata upplever de bidrar till att deras självförtroende stärks. Några av informanterna berättar att de tidigare har varit blyga men att kontakten med hästarna har fått dem att bygga upp sitt självförtroende eftersom de inte bedömdes på samma sätt i stallmiljön som i samhället utanför, vilket har stärkt dem mentalt. I stallet spelar informanterna upp en annan roll, och deras karaktärer förändras. Genom att informanterna spelar upp rollen trovärdigt blir den till en del av dem själva, vilket innebär att de tar med sig denna roll även till andra scener. Stallmiljön blir till en bakre scen där informanterna kan träna på sin roll och deras framträdande kan förberedas eftersom publiken hålls borta (Goffman, 1999).

2.4 Intrycksstyrt utseende

I stallet är det hästen och dess omvårdnad som står i centrum vilket leder till att allt annat kommer i andra hand. ”Du blir ju ändå lerig och skitig hela tiden” som en informant uttrycker det. Attribut som kretsar kring det yttre såsom vikt, längd eller att klä sig i det senaste blir irrelevant, utseendet blir inte viktigt och är inte något de tänker på.

Jag skulle säga att när jag är privat bryr jag mig mer än vad jag gör i stallet. Jag är ingen sådan som känner att jag måste klä upp mig, eller ska ha de senaste grejerna eller så, absolut inte.

(Anders, 51)

Att klä upp sig är eller ha det senaste modet blir inte betydelsefullt i samma utsträckning. Det viktiga blir istället att ha kläder som är praktiska, som klarar att stå emot vatten och vind eftersom att vistas i stallet innebär att de till största delen vistas utomhus flera timmar i sträck. Klädernas funktion värderas framför deras utseende och informanterna poängterar att det är viktigare att kläder och utrustning är av god kvalitet. Informanterna gör således en åtskillnad mellan stallmiljön och det vardagliga livet genom att ha en betydligt mer avslappnad inställning till vad de tar på sig eller hur de ser ut.

Om jag går runt och ser risigt ut, det spelar ju inte någon roll. Jag klär ju inte upp mig så mycket, och jag går ju runt i morotsmössa i stallet liksom men jag kanske inte skulle gå ut bland andra folk i det.

(Sandra, 28)

Sandra beskriver här hur hon i stallet kan ha en mössa som hon inte skulle använda i andra sammanhang. Citatet ovan beskriver hur de flesta informanter resonerar kring sitt utseende i en stallmiljö, att ta på sig kläder som man kanske inte skulle ta på sig i vardagen för att man vet att i stallet skulle inte någon bry sig. Detta är också något som framgår i Lena Forsberg avhandling ”Att utveckla handlingskraft om flickors identitetskapande processer i stallet-stallmiljöns betydelse för unga kvinnor” (Forsberg 2007) där hon stöter på samma fenomen.

Intressant är att studien pekar på att denna syn ändras när informanterna förflyttar sig utanför den egna stallmiljön för att besöka ridhuset, ett annat stall eller för att åker iväg för att träna med hästen. Dessa miljöer är fortfarande knutna till deras hobby men de gör skillnad på platserna trots att de fortfarande vistas i en miljö som fortfarande kretsar kring hästarna.

Det är kanske viktigare om man ser lite snygg ut om man åker iväg och tränar än om man är hemma i stallet.

(Karin, 28)

Här gör alltså informanterna skillnad på olika miljöer inom samma miljö. Att åka till ett annat ridhus eller vistas i ett annat stall där de inte har sin häst innebär att informanterna åter blir medvetna om sitt utseende och de yttre attributen. Utseendet gäller inte bara dem själva utan hela ekipaget, hästens utseende räknas också och de vill se prydliga och skötta ut för att ge ett propert intryck. Att inte som en informant uttryckte det, se oseriös ut blir viktigt när man vistas utanför den egna stallmiljön. Att vara oseriös likställs här med att se slarvig ut, det handlar inte om att ha en viss sorts kläder, utan mer om att vara hel och ren.

En tänkbar förklaring till skillnaden i synen på utseende skulle kunna beskrivas med utgångspunkt i Goffmans begrepp, bakre och främre scen. I den bakre scenen som i det här fallet blir den egna stallmiljön sker förberedelserna med den egna träningen av hästen och informanterna kan här på ett mer avslappnat sätt röra sig och diskutera eventuella problem. När de sedan förflyttas till en annan scen vid till exempel träning i ett annat ridhus eller en tävling, blir scenen en annan och de går in på den främre scenen. Den egna rollen ändras när informanterna återigen blir medvetna om sitt yttre och vilket intryck de gör, eftersom man vill visa upp en annan bild av sig själv.

Den bild informanterna vill att andra ska få av dem blir vad Goffman kallar intrycksstyrning. Intrycksstyrning är när man försöker presentera en bestämd bild av sig själv i linje med de normer och regler som gäller för just den specifika situation man befinner sig i

(Goffman, 1999). Eftersom ordning och reda och prydighet är normer blir dessa ett uttryck för kunskap, vilket skapar en form av intrycksstyrning hos informanterna när de vistas utanför det egna stallet. Det är alltså inte det informanterna uppvisar som i sig betyder något, utan det intryck man vill förmedla genom att visa upp det. Så även om informanterna tänker på sitt yttre när de antrar en annan scen, är det för att de vill skapa en annan bild av sig själva. De vill styra intrycket av dem och genom att visa upp en prydlig fasad vill de förmedla ett mått på skicklighet och kunskap. Den frizon som skapas i stallmiljön gäller alltså enbart det specifika stall som man själv tillhör och har sin egen häst i.

Min studie visar på att sysslorna som utförs i stallmiljön skapar rutiner vilka blir till roller för informanterna. Dessa roller bidrar till att stallet blir en avkopplande zon då de utförs genom ett bestämt handlande. Rollerna kan också göra att informanternas självförtroende stärks då de kan öva på dem på den bakre scenen utan att störas av publiken. När de sedan antrar en annan scen kan de ta med sig egenskaper från dessa roller eftersom när de spelas upp, blir till en del av informanternas identitet. Stallet är en plats där utseende inte spelar någon större roll, detta är dock något som ändras när informanterna växlar mellan de olika scenerna. En intrycksstyrning av rollen skapas, eftersom informanterna vill förmedla en annan bild av sig själv i enlighet med de normer och värderingar som finns i stallmiljön. Stallet visar sig vara en plats där utseende inte är av betydelse, vad som är istället är statusgrundande kommer jag att utveckla i diskussionen i nästa avsnitt.

3. Kunskap

Ett viktigt tema i intervjuerna är kunskap och skicklighet. I stallet är det ens prestationer och skicklighet som premieras, något som eventuellt grundar sig i att det är en sport man utövar.

Jag lyssnar väldigt mycket på vänner som är duktigare än vad jag är och som har mer hästkunskap, mer timmar i sadeln.

(Tove, 30)

Att som i citatet ovan lyssna till mer erfarna kamrater för att skaffa sig en större kunskap är för informanterna viktigt. Den kunskap som informanterna vill åt yttrar sig genom olika saker som ridskicklighet, sättet att hantera sin häst på och en allmän erfarenhet om det mesta som kretsar kring hästarna. Kunskapen informanterna besitter blir en avgörande faktor för hur de bedöms av andra.

Ja det är det och smidigheten i vissa grejer. Någon som kör bil väldigt, väldigt mycket skulle inte ha några som helst problem att köra med vänsterhanden och dricka sin take-away kaffe med den högra. Det är ju inget konstigt, då ser man ju att det här är någon som är ganska trygg med sin bil. En person som hoppar upp, börjar skritta fram, spänner sadelgjorden med vänsterhanden utan att ta ut foten ur stigbygelns medan hästen går lugnt och fint på samma spår som man har bestämt innan, det är ju också som att köra bil med vänsterhanden och dricka kaffe. Alltså man ser att det här är någon som har gjort det här väldigt mycket, hästen vet vad som gäller.

(Tove, 30)

Här beskriver informanten hur ett visst flyt och smidigheten i sättet att utföra handlingar kring hästen avgör skickligheten hos en person. Erfarenheten blir synlig genom sättet att utföra saker kring hästen och hur situationer hanteras. Eftersom hästar är stora och starka djur som kan bli farliga om de inte hanteras rätt är säkerheten en viktig vid all hantering. Sättet som informanterna behandlar sin häst på och den respekt de visar den är en viktig del av kunskapen. Att kräva en prestation av sin häst utan att gå över gränsen och pressa den för hårt samt att visa respekt inför djuret är något som värderas högt av informanterna. Är de skickliga men inte visar sin häst respekt eller hanterar den på ett felaktigt sätt, erhåller de inte sina stallkamraters respekt och kunskapen förlorar sin status.

Det är definitivt i kombination med kunskap. Särskilt någon som är riktigt, riktigt duktig att de inte är nonchalanta mot sin häst eller hästen över lag. Kan kräva en hård motprestation men kan göra det på precis schyssta villkor så att

man inte går över gränsen och pressar djuret på ett dåligt sätt. Det tycker jag är väldigt häftigt. Det som jag inte tycker är häftigt är att ha en häst som går som en klocka som är jätteduktig. Så sätter man en fyr däruppe som styr runt ett varv så får man sin rosett, det är ju ingen prestation från ryttaren sett.

(Tove, 30)

Kunskapen fungerar inte ensam som värdemätare utan det är när den används i kombination med respekt och ett korrekt handhavande gentemot hästen som den vinner störst legitimitet.

Med utgångspunkt i Beverly Skeggs teori skulle kunskapens statusgrundande funktion kunna beskrivas med begreppet respektabilitet. Respektabilitet menar Skeggs är ett av de mest genomgripande tecknen på klasstillhörighet. Då den grupp av informanter jag studerar är en relativt homogen grupp av vit medelklass kommer jag inte fokusera på klass, utan istället använda begreppet respektabilitet för att beskriva hur en viss kunskap genererar kapital. Respektabiliteten påverkar oss i vårt sätt att tala, hur vi klassificerar andra och hur vi vet vilka vi är (Skeggs, 2001). Kunskap samt vördnad och respekt för djuret är således vad Beverly Skeggs skulle kalla det som mest kapitalstarka medlet i stallmiljön. Kunskapen i stallmiljön blir här ett mått på respektabilitet, vilket påverkar människorna i den att ständigt utvecklas. Det är när kapitalet vinner legitimitet som det omvandlas till symboliskt kapital och det är först då kapitalet innebär makt (Skeggs, 2001). I stallet har kunskapen vunnit legitimitet och blir till ett symboliskt kapital som skapar makt. Att det symboliska kapital som respektabiliteten och kunskapen genererar i leder till hierarki i termer som makt är möjligt, men är inget som framkommit i materialet.

När informanterna tillfrågas om vad det är de tittar på hos ett ekipage som de möter för första gången i ridhuset visar studien på att det är kunskapen man bedömer. Hur ekipaget ser ut, vilket helhetsintryck de förmedlar vilket i grunden baseras på ryttarens skicklighet och kunskap. Denna typ av iakttagelse kan också bero på informanternas eget intresse för dressyr och det faktum att samtliga är tävlingsryttare, men blir också en form av kunskapsmätare. Kunskap och erfarenhet hos ett annat ekipage bedöms inte bara genom skicklighet utan även genom den dolda kunskap som ridningen i ridhuset förmedlar. Denna den yttrar sig genom hur man som ryttare förhåller sig till de regler som man förväntas känna till när man rider i ett ridhus, även om de inte finns uppskrivna i det specifika ridhus man befinner sig i. Denna dolda kunskap blir alltså också en del av hur informanterna mäter kunskapsnivån hos en ryttare eftersom det är regler du förväntas känna till. Beroende på om du kan dessa regler eller inte vinner du ett visst mått av respektabilitet hos betraktaren. Enligt

Skeggs är de som inte anses som respektabla de som påverkas mest av respektabiliteten vilket kan förklara att informanternas lade olika vikt vid att intressera sig och bedöma ett främmande ekipage. Den informant som intresserade sig allra minst för ett främmande ekipage är också den person med mest erfarenhet och som på grund av detta inte behöver fundera över sin respektabilitet i samma utsträckning som de andra informanterna. Vilket stödjer Skeggs teori om att respektabiliteten är mest intressant för de som inte anser sig vara respektabla.

Träning och framsteg är en viktig del av ridningen för informanterna även om det snarare handlar om utvecklingen med den egna hästen och personliga mål som inte konkurrerar med övriga stallkamrater. Att utvecklas och att sätta upp mål som man hela tiden jobbar mot för sin egen skull är det viktiga. Dessa mål kan innebära både tävlings- och utbildningsrelaterade mål, men även mål av sorten som att kunna klara av att hantera sin häst i en besvärlig situation. Att våga utmana sig själv hela tiden är också något som många talar om är en viktig del av ridningen och anledningen till att de väljer att tävla med sina hästar.

Ja det är samma känsla som med tävlingen när jag tränar, att jag sätter upp delmål och försöker öva på dom, antingen mellan gångerna. När jag åker iväg och tränar för en tränare att jag då liksom har övat emellan så att jag kan prestera lite bättre. Eller att man vågar ta itu med något som är problem. Så att man utmanar sig själv på det sättet.

(Tove, 30)

Denna iver i att hela tiden utmana sig själv och vilja förbättra sig, kan som tidigare nämnts tänkas bero på dels att ridningen faktiskt är en sport, men också att kunskapen i stallmiljön ses som är statusgrundande. Även om informanterna inte själva anser att de bryr sig om vilken status de har i en stallmiljö, utan att de tränar och tävlar för sin egen skull, så är det tänkbart att de påverkas av detta faktum.

Varför det är kul att träna med hästar är väl för att man får den här utvecklingen tillsammans. Ja och just det, kan testa olika saker och se om det funkar och funkar det inte kan man testa något annat. Liksom hela tiden vilja utvecklas och bli bättre.

(Karin, 28)

För att uppnå respektabilitet genom kunskap och god hästhantering, krävs det en ständig utveckling av ekipaget och ryttarens kunskaper. Desto mer kapital, desto högre position eller

respektabilitet. Om informanten däremot inte anses vara respektabel blir detta något att hela tiden sträva emot, något som de ideligen behöver bevisa för att få legitimitet och normaliseras. Att försöka utvecklas och sätta upp nya mål är att vara påverkad av respektabiliteten och försöka uppnå den för att inte tappa sin position. Om tillgången till kapital inte är så stort försöker informanterna införskaffa mer av detta för att vinna en större respektabilitet, till exempel genom att anlita en duktig tränare för att kunna ta del av mer kunskap och på så sätt öka sin respektabilitet.

Tävlingsframgångar och en flott häst kan till en viss del vara statushöjande, men det är främst ryttarens ridskicklighet och förmåga att förvalta och utbilda hästen som värderas högst. Att bara köpa en talangfull häst är inte värt något i sig om du inte visar att du kan utveckla den själv.

Om man tänker på dem man träffar på tävling så är det ju klart att man ser mer upp till dem som är bra, de som gör bra prestationer. Och kanske inte bara de som köper jättefina hästar och får en bra prestation, utan de som man verkligen märker har jobbat för det.

(Karin, 28)

Som Karin beskriver är det de som man verkligen märker har jobbat för det som man ser upp till. Likadant är det inte ryttaren som rönt flest framgångar på tävlingsbanan som får högst status, utan det kan likaväl vara den som lyckas klara av en svårhanterlig häst eller ha mest erfarenhet inom ett visst ämne. Att du kan köpa dig till en viss typ av status är därför möjligt, men du kommer aldrig att få behålla den om du inte visar att du kan förvalta den genom din kunskap att rida hästen så att den hela tiden utvecklas.

Kunskapen är således ett mått för respektabilitet i stallmiljön. Genom sättet informanterna agerar och deras kunskaper vinner de ett visst mått av respektabilitet. Det kan vara hur de agerar i en situation med en svårriden häst eller vilken kunskap informanterna har om hästens sjukdomar, skötsel eller din egen ridskicklighet. Kunskapen är dock aldrig ensam det som ger mest kapital utan det är i kombination med respekt den ges störst legitimitet.

4. Hästtjejer

Jag har under intervjuerna med mina informanter diskuterat termen hästtjej och bett dem redogöra för hur de skulle beskriva benämningen.

(...) för jag tror att många hästtjejer vågar ta för sig. De vågar stå upp för vad de tycker och så vidare. Så jag kan tycka att det är en väldigt bra miljö många gånger för tjejer, för att de får ta plats, och ja det här med att sätta gränser, det lär man sig kring de här stora djuren.

(Anders, 51)

Anders citat blir här en slags sammanfattning av samtliga svar jag fått av informanter i studien när jag frågat vad som kännetecknar en hästtjej. Att våga stå upp för vad man tycker och att kunna sätta gränser anses som två av de viktigaste egenskaperna som en hästtjej tillskrivs. Hästarna behöver en trygg och stark ledare för att inte ta över, och hästtjejerna lär sig därför sätta gränser i kontakten med djuren. De tvingas också bli modiga eftersom hästarna kan sätta dem i farliga situationer som de måste klara ut. Som jag tidigare nämnt får kvinnorna i stallmiljön lov att ta plats och behöver inte förhålla sig till rådande könsmaktsordningar utan vistas i en miljö där de blir bedömda för sitt utseende utan den kunskap och erfarenhet de förfogar över, vilket också kan antas vara en förklaring till att dessa egenskaper utvecklas.

(...) alltså hästtjejer har ju rätt stora viljor. Det händer ju att folk blir överkörda

(Karin, 28)

Att vara vana över att ta kommando över plötsligt uppkomna situationer eftersom det är något som krävs av dem i en stallmiljö, gör att hästtjejer i större utsträckning styr i även andra situationer utanför stallet upplever informanterna. De vill gärna bestämma, och som Karin berättar i citatet ovan är det lätt att de kör över andra personer då de har en stor vilja. Hästtjejer kan därför anses som lite burdusa och framfusiga av andra personer menar informanterna.

Man får ju på ett sätt en ledarroll både inför hästen och nu till exempel när jag har inackorderingar och så. Man hamnar ju i en mindre form av chefsposition liksom och det är klart att det är utvecklande

(Karin, 28)

Här beskriver Karin att hon hamnar både i en ledarroll både inför sina inackorderade hyresgäster men också inför hästen. Att kunna hantera ett flyktdjur på över ett halvt ton ställer krav på den som handskas med den att våga vara tydlig och sätta gränser. De kvinnliga informanterna berättar om stallet och kontakten med hästarna som givande för dem själva och att de utvecklar egenskaper som de har nytta av både i sina jobb och i vardagslivet. Just ledaregenskaperna och ansvaret anser de vara de viktigaste bitarna, vilket också är grundstenen i all hantering och kommunikation med hästen. Att stallet är en plats för kvinnor att utveckla ledarskap och beslutsamhet är i tidigare forskning bevisat (Forsberg 2007) och är även något som blir tydligt här. Att dagligen vistas i en miljö där egenskaper som ledaregenskaper och mod är viktiga vilket leder till att hästtjejerna formas av stallmiljön och utvecklar dessa egenskaper.

När de kvinnliga informanterna i studien blir tillfrågade om de kan tänka sig att använda termen hästtjej om sig själva svarar de absolut kan tänka sig att göra det, vilket också många gör. Att hästtjejer kopplas samman med småflickor och beskrivs med kvinnliga egenskaper för att förminska ordet och ge hästtjejer en negativ klang är informanterna medvetna om. Trots att det finns många förutfattade meningar kring hästtjejer och vad dessa egentligen sysslar med när de vistas i ett stall är termen positivt laddad för informanterna och de väljer att ta till sig termen och göra den till sin egen. De är stolta över sitt intresse och de egenskaper som de förknippar med termen, vilka de också anser har utvecklats eller finns hos dem själva. Således får begreppet hästtjejer en helt annan innebörd för dem själva än för folk i deras omgivning som står utanför hästsporten.

Genom att analysera de kvinnliga informanternas förhållningssätt till begreppet hästtjej med utgångspunkt i Judith Butlers begrepp skulle detta fenomen kunna betecknas som en subversiv performativitet. Den subversiva performativiteten innebär att hästtjejerna själva tar till sig det av andra sett negativa och stereotyp förknippade termen som en motreaktion mot detta. Något som skulle kunna jämföras med ordet ”böj” som först var ett skällsord, för att sedan bli ett vedertaget namn då de homosexuella själva anammade det som en motreaktion. Således påvisar min studie att uppfattningen av begreppet skiljer mellan hästtjejerna själva och andra som använder uttrycket om dem.

4.1 Motstridig term

Både kvinnorna och männen i studien påpekar att det finns vissa fördommar kring termen hästtjejer som jag tidigare nämnt, dessa är dock paradoxalt nog ganska motstridiga. Ett sådant

exempel är att kvinnorna i studien får höra att de är manhaftiga, medan man som man tillskrivs femininitet.

Jag är ju så van att vara i detta så jag bara tycker ja men det är ju så, jag ser det som normalt, men jag vet ju andra som kommer in och ser det utifrån kan ju tycka att många hästtjejer är väldigt, ja lite manhaftiga eller vad jag ska säga.

(Anders, 51)

Informanten påtalar här hur hästtjejer kan ses som manhaftiga av folk som inte själva ägnar sig åt sporten, något som både de manliga och kvinnliga informanterna tar upp. Detta kan troligen grunda sig i att de egenskaper som en hästtjej tar till sig eller utvecklar i kontakten med hästarna eller i en stallmiljö inte anses passa in i normen för hur en kvinna bör vara. Studien visar på att kvinnorna som sysslar med ridsport anammar egenskaper som är traditionellt manliga såsom ledarskap, mod och självständighet. Att vara rak, ärlig och utveckla ledaregenskaper är inte någonting som passar in i den traditionella kvinnorollen.

En teori som stödjer detta är Butlers teori om att könet konstrueras och att vi hela tiden måste se man och kvinna som två binära oppositioner. Vår identitet som man eller kvinna skapas således performativt av de handlingar vi utför (Butler, 2005:16). I stallmiljön utmanas den traditionella könstillhörigheten för kvinnorna på ett ganska unikt sätt.

Denna omedvetna avvikelse från könstillhörigheten som uppstår hos kvinnorna är vad Judith Butler kallar en subversiv performativitet. Butler menar att kön och genus är performativt och att vi genom vårt sätt att tala och föra oss på ett sätt som är kopplat till vårt kön, till exempel att prata med ljus röst eller att sitta med hoppresade ben är något som visar för vår omgivning att vi är en kvinna (Butler, 2005:16). Den subversiva performativiteten menar Butler är när vi, mer eller mindre medvetet misslyckas med denna imitation, och det är då det uppstår en avvikelse (Butler, 2005: 15). Att vara manhaftig är således ett uttryck för en kvinna som anammar ett manligt uttrycksätt. Detta uttrycksätt är manligt eftersom vår omgivning bestämmer det, och för att vi enligt Butler ser samhället utifrån ett ramverk för heteronormen, där mannen och kvinnan ställs emot varandra både kroppsligt och beteendemässigt. Denna indelning i två separata kön formar vårt sätt att tänka och gör individer förklarliga. Genom att göra hästtjejerna till avvikare genom att kalla dem manhaftiga gör att kopplingen mellan män och maskulinitet och kvinnor och femininitet görs begriplig, och att den manliga kodningen för egenskaperna kvinnorna tar till sig lämnas intakt (Nordberg, 2005:169). Detta ramverk för kön blir vad Butler kallar den heterosexuella

matrisen och är genom sin uppbyggnad tvingande, eftersom den kräver en genusordning med två separata kön, något hon anser vara begränsande (Butler, 2005:11)

En kvinna som vistas i ett stall tar till sig dessa manliga egenskaper för att hon tvingas till det och det gynnar henne i stallmiljön, inte för att hon vill bli mer manlig eller gör ett medvetet val. Hästtjejer är en produkt av vad stallet kräver av dem i en miljö där de inte bedöms efter utseende eller traditionellt kvinnliga egenskaper vilket gör att de utvecklar vad som uppfattas som manliga egenskaper. Denna så kallade avvikelse i imitationen av det kvinnliga könet hos hästtjejer blir till en subversiv performativitet eftersom de hamnar utanför den heterosexuella matrisen och uppfattas därför utifrån sett som mer manliga. Omvänt kan man som manlig ryttare bli tillskriven kvinnliga egenskaper vilket en av de manliga informanterna berättar om här:

Och i förlängningen är det ju också kommentarer som har du blivit homosexuell tillexempel, för mig som håller på med hästar här i Sverige. Skämt, men det finns ju en typ av underton som hänger ihop med ordval så att säga.

(Erik, 38)

Informanten blir här anklagad för att vara homosexuell eftersom han ägnar sig åt en tjejsport som förknippas med tjejiga egenskaper. Vilket i sin tur kopplas ihop med fördomen att han skulle vara homosexuell eftersom han går utanför det heteronormativa perspektivet och inte representerar sitt kön. Heteronormativitet menar Butler är ”de institutioner, strukturer, relationer och handlingar som vidmakthåller heterosexualitet som något enhetligt, naturligt och allomfattande” (Butler, 2005:11). Ridsporten med sin dominans av kvinnor och kvinnliga genuskodning är inte en miljö som passar den traditionellt manliga könsrollen. Eftersom han är en man som utövar en tjejsport ses han i egenskap av en manlig ryttare som en slags könsöverskridare, då han överskrider gränserna för vad som anses manligt (Andersson/Radovic, 2001:11). Genom att utöva vad som kategoriseras som en tjejsport tillskrivs han kvinnliga attribut, som i detta fall där det skojas om att han skulle blivit homosexuell för att han skaffat häst. Att normerna provoceras då könsgränserna överskrids väcker inte sällan en sorts misstanke om ett avvikande från den sexuella normen (Andersson/Radovic, 2001:11).

Med hjälp av Butlers förklaringsmodell av den heterosexuella matrisen skulle detta kunna förklaras genom att som man ägna sig åt en sport som är kvinnligt genuskodad är

att gå emot den heterosexuella maskulinitet som bygger på ett avståndstagande från både feminitet och homosexualitet (Butler, 2005:12).

Tilläggas bör också att, som informanten beskriver i inlägget ovan, är ridning i de allra flesta europeiska kulturer ansedd som en manlig sport och har en machokultur medan i Sverige är det omvänt, vilket är unikt om man ser ridsporten ur ett större perspektiv. Informanterna själva, oavsett kön reflekterar inte över detta och vad som anses manligt eller kvinnligt, utan det blir först synligt i kontakten med folk utanför stallet.

4.2 Ett tidskrävande intresse

Att ha en egen häst och lägga så mycket tid i stallet på sitt fritidsintresse som de kvinnliga informanterna i studien gör är en relativ ovanlig företeelse för kvinnor i deras ålder. Som kvinna är dina fritidsintressen ofta mycket mer begränsade än mannens. Inte bara genom att kvinnans fritidsintressen inte tillåts ta lika mycket tid i anspråk utan också för att de i allt större utsträckning är knutna till hemmet (Norling/Gunnarsson, 1994:41). Forskning visar på att kvinnors fritid är mycket mer begränsad eftersom de fortfarande anses vara de som har huvudansvaret för barn och hem (Norling/Gunnarsson, 1994:41).

Ja du kommer ju hitta mig förmodligen många lördagkvällar i mysbyxor utslagen på soffan för jag har varit och tävlat två tre timmar och är helt nerkyld, och laga gärna mat också. Det är ju en annan bild än att vara muffinsbloggaren som har tid att välja exakt rätt dekorationer.

(Tove, 30)

Tove berättar här hur hennes hästägande påverkar hennes liv vilket i sin tur inte motsvarar den traditionella rollen av hur hon som kvinna förväntas vara. Hennes fritidsintresse tar tid och hon är borta mycket från hemmet något som hon poängterar genom att jämföra med ett idag mer genuskodat fritidsintresse. Att ha hand om och äga en häst är som tidigare nämnts ett stort ansvar, hästen kan inte som någon annan hobby bara gömmas undan och stoppas bort de dagar man inte har lust eller orkar. Det är också väldigt mycket tid som går åt till andra sysslor kring hästen än just själva ridningen vilket gör ridsporten till mer av en livsstil än en hobby. Detta gör att den påverkar både ens liv och ens inställning vilket visar sig genom att deras hobby tar mycket tid vilket är något som de inte är beredda att ge avkall på. Hon fortsätter sedan:

Ja när man åker iväg till stallet så tar det den tid det tar och sedan får det andra vänta. Såklart inte om man har barn hemma men det är lite den

inställningen till partnern kanske och så. Det kan bli lite avundsjuka att det är ens egen lilla sfär.

(Tove, 30)

Tiden i stallet får alltså ta den tid det tar vilket också gör att en eventuell partner och familj får anpassa sig efter detta, något som enligt henne kan ge upphov till en viss avundsjuka hos partnern eftersom man genom hästägandet får en egen plats i tillvaron som inte alltid inkluderar övriga familjemedlemmar.

Både att som kvinna ägna en så stor del av sin fritid och att den dessutom gör att de anammar egenskaper som annars inte är godkända för kvinnor innebär en slags subversiv performativitet. Att ha häst som en hobby innebär således att kvinnorna som deltar i studien kan tillskrivas en form av subversiv performativitet både genom egenskaper som de tar till sig i en stallmiljö och genom att ha ett fritidsintresse som tar tid och kräver plats.

5. Sammanfattning och slutsats

Min studie visar på att stallet blir en plats för avkoppling, ett ställe där världen utanför glöms bort. Det är också ett ställe där varken utseende eller ålder spelar någon roll. I stallmiljön saknar även kön och genus betydelse, vilket leder till att könsrollerna tonas ner. Eftersom könet blir osynligt och saknar kapital innebär detta att fokus flyttas från de traditionella könsordningarna. Detta resulterar i att de uppdelningar som vi har i den vanliga världen mellan man och kvinna inte existerar. Stallet blir därför en plats som innebär för kvinnorna som vistas i den att de inte behöver förhålla sig till den heteronormativa uppdelning där mannen är normen som normalt råder. Att vara kvinna i en heteronormativ uppdelning betyder att det mest eftersträvarbara är att vara feminin och heterosexuell (Butler, 2005:11), men i stallmiljön försvinner denna uppdelning eftersom kvinnorna inte längre behöver förhålla sig till den.

Det är istället kunskapen som är det viktiga och mest kapitalstarka attributet i stallmiljön vilket innebär att kvinnorna, tvärt emot den vanliga världen, premieras för egenskaper som annars är förbehållna det manliga könet. Då kvinnorna värderas för sin kunskap och inte för några yttre attribut leder det till att de utvecklar mod och handlingskraft. Att det är kunskapen som ger mest respektabilitet påverkar informanterna och leder till en ständig önskan om förbättring och utveckling. Kunskapen är dock inte ensam den högsta faktorn för status, utan det är i kombination med respekt till hästen som den vinner störst legitimitet.

Stallmiljön blir till en avkopplande frizon för både kvinnorna och männen som vistas i den, mycket tack vare de roller som man antar genom särskilda rutiner i en stallmiljö men också eftersom man inte behöver förhålla sig till den heteronormativa uppdelningen mellan könen. Genom rutiner och förutbestämda mönster skapas roller som bidrar till att stallet upplevs som en avkoppling trots att vistelsen i stallet är förknippat med en omfattande fysisk aktivitet. Rollerna som informanterna tar på sig genom sitt förutbestämda handlande skapar i sig ett lugn, men även roller som man spelar upp tillsammans med det övriga teamet i stallmiljön skapar avkoppling. Studien visar att dessa roller förändras när man flyttas utanför det stall där man har sin egen häst uppstallad. För även om stallmiljön är en frizon så ändras rollerna om du förflyttar dig mellan de olika scenerna i samma miljö. Ett besök i ett annat stall eller ett ridhus betyder att man tar på sig en annan roll och återigen blir medveten om sitt

utseende och det intryck man förmedlar. Det är dock inte själva utseendet som egentligen är av betydelse utan den kunskap och erfarenhet man vill förmedla genom sitt utseende.

Studien visar också på att då ridsporten är kvinnligt genuskodad innebär att den kopplas ihop med kvinnliga egenskaper, något som inte stämmer då man i ett stall snarare utvecklar egenskaper som enligt den heteronormativa uppdelningen tillhör mannen. Kvinnorna upplevs därför som manhaftiga men dessa egenskaper som kategoriseras som manliga är endast en konsekvens av den uppdelning vi har i samhället mellan man och kvinna vilken får människor att agera efter könsspecifika normer. Därför blir Butlers teori kring att kön endast är en konstruktion av förutbestämda mönster tydlig då kvinnorna i en stallmiljö inte tar till sig dessa egenskaper eftersom de förknippar dem med manlighet utan för att miljön de vistas i kräver det av dem och formar dem till vad som anses vara manhaftigt. Den kvinnliga genuskodningen av ridsporten och stallmiljön gör också att män som har häst kopplas ihop med feminina egenskaper eftersom de avviker från den manliga rollen då de sysslar med vad som anses som en tjejsport.

Hästtjejerna i studien är medvetna om den negativa klang som termen har i den allmänna uppfattningen och att den förknippas med manlighet, men är själva stolta över den och de egenskaper som de förknippar den med. Deras bild av hästtjejer skiljer sig således från omvärldens men detta är någonting de inte bryr sig om utan är stolta över termen och har gjort den till sin egen. Både termen hästtjejer och de egenskaper som de tar till sig i en stallmiljö blir således en subversitet då den gör motstånd mot förutbestämda könsroller.

6. Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Fem stycken intervjuer insamlade under fältarbete 4/11- 16/11 2013.

Litteratur

Andersson, Petra och Radovic, Susanna. 2011. *Tuffa män och moderliga kvinnor till häst I*: Svensk Idrottsforskning 2011 nummer 2, s. 11-15 Centrum för Idrottsforskning.

Berglund, Sara. 2006. *Vägen till vinnarcirkeln*, Stockholm: Instant Book AB.

Butler, Judith. 2005. *Könet brinner!* Stockholm: Natur och kultur.

Forsberg, Lena. 2007. *Att utveckla handlingskraft: om flickors identitetsskapande processer*. Lic-avh., Luleå universitet, Institutionen för Pedagogik och lärande.

Goffman, Erving .1999. *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*, Stockholm: Nordstedts.

Greiff, Mats, Hedenborg, Susanna, red. 2007. *I sulky och sadel: historiska perspektiv på svensk trav- och galoppsport*, Stockholm: Carlsson.

Hallén, Elisabeth. 2011. *Ridsporten ur ett genusperspektiv- En förändring av dess förutsättningar under 1900-talets andra hälft*, C- uppsats historia, Linnéuniversitetet.

Hedenborg, Susanna. 2008. *Arbete på stallbacken: Nittonhundralets svenska galoppsport ur genus- och generationsperspektiv*, Malmö: idrottsforum.org.

Hedenborg, Susanna. 2009. "*Folkhemshästen - mellan stat, marknad och ideell sektor*"
Svensk idrottsforskning; 3, vol. 18, 31-35.

Hirdman, Yvonne. 2003. *Genus: om det stabila föränderliga former* Malmö: Liber.

Nordberg, Marie. 2005. *Jämställdhetens spjutspets? manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet* Göteborg: Arkipelag.

Norling, Ingemar, Gunnarsson, Marie. 1994. *Fritid som socialt fenomen: om miljöer, intressen, behov och hinder utövande och effekter samt historiska och kulturella perspektiv* Stockholm: Liber.

Pripp, Oscar. 1999. Reflektioner och etik, I: Kaijser, Lars & Ölander, Magnus(red.)

Etnologiskt fältarbete, Lund: Studentlitteratur.

Skeggs, Beverly. 2001. *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Göteborg: Daidalos.

Åkesson, Lynn. 1993. *Låt tungan löpa och bandet gå I*: Silvén- Garnert, E (red) Muntliga möten. Om intervjuer i museernas samtidsdokumentation, Stockholm: Nordiska museet/ SAMDOK.

Webbsidor/ internetkällor

Centrum för idrottsforskning (2011). *Hästsportens utveckling*.

<http://www.gih.se/CIF/Nyhetsarkiv1/2011/Hastsportens-utveckling/> (Hämtad 2014-01-07).

Magnusson, Malin. *Gustaf V som biografiskt lod* (2014). Nationalencyklopedin.

<https://www.ne.se/rep/gustaf-v-som-biografiskt-lod> (Hämtad 2014-01-07).

Ridsportförbundet (2013). *Vår historia*.

<http://www3.ridsport.se/100ar/Varhistoria/1948/?index=3> (Hämtad 2014-01-07).

Svenska ridsportförbundet (2013). *Professorer sätter luppen på ridsporten*.

http://www.mynewsdesk.com/se/svenska_ridsportforbundet/pressreleases/professorer-saetter-luppen-paa-ridsporten-741794 (Hämtad 2014-01-08).